

[_ N. PÁL JÓZSEF _](#) 2023.02.25.

Közös szenvedélyünk? – N. Pál József publicisztikája

Sepp Blatterrel, a FIFA 1998–2015 közt regnáló, 87. esztendejét taposó exelnökével készült interjú velejét nézem éppen. „A futball nemcsak a pénzről szól” címet adták a szerkesztők, s ugyan a mondat tartalmával hevesen egyetértek, ám amit olvasok (nem értett egyet a katarai rendezéssel, nem szereti a VAR-t, nem jó a 48 csapatos világbajnokság, az utódja meg nevetlen ember), abban egy betegségetől is gyötört, csalódott, önmagát kiszorítottnak érző ember magamentő szándékára is ráismerni vélek letagadhatatlanul. Mert hogy utódjának, Gianni Infantinónak a pénz a legfontosabb, elhiszem – hogy dörzsölte markát a legutóbbi vb tüneményes döntőjének díjátadója előtt, sosem felejttem el –, de hogy e sodor az ő (Blatter) távozásával s az új főnök uralmával vette volna kezdetét, már nem annyira. Egyvalamit meg határozottan állítok. Nem a jellembéli tisztaság versus romlottság szerencsétlen váltógazdaságáról van itt szó csupán, hanem olyan hosszabb folyamatról, ami rendre megtalálja – mindenütt – a szükséges emberét, aki – gondoljon a célokról szépeket –, valaminő tehetetlenségi nyomatékhoz hasonlatosan igazodik ahhoz, amihez igazodnia kell!

Az interjúból kiindulva sokat olvastam, s mert egy korábbiában Frédéric Auburtin 2014-ben bemutatott filmje (A közös szenvedély) is szóba került, a számomra eddig ismeretlen alkotást megnéztem, kétszer is. Tudom, nagyot bukott a mozi a maga idején, s ezzel nem is vitatkozom. Tényleg gyalgó, reménytelenül mozaikos, széteső tákolmány, ám ha nem a művészi produktum szemszögéből nézünk rá, találhatunk olyan villanásokat, amelyek mégis a „nagy egész” históriájának megértéséhez segíthetnek bennünk valamiképp, s ami a filmmel kapcsolatos szerecsenmosdatás vádját is relativizálhatja némileg.

Vegyük az egyik szájbarágós kulcsjelenetet például. 2002-ben járunk, a szorongatott Blatter – újraválasztására készül a japán–dél-koreai világbajnokság előtt – Havelange-zsal a Zürichi-tavon hajókázva értekezik. Háborog a brazil egy sort (csalódott, pedig mennyi mindent tett ő), az utód blattol neki (tudtam, nem egy sakk-klubba léptem be), majd az előd oktatásba kezd. Győzze meg a bizonytalanokat. Hitesse el velük, minden titkukat tudja, s lehet, gyűlölni fogják, de nem érdekes, hisz azt teszik majd (a szavazáskor), amit ön akar. Hogy történt aztán, nem tudom, de Blattert újraválasztották, a világ szurkolótábora meg mint mindig, csak a labdára (a sikerre, az élményre) figyelt továbbra is. Megint a futball „győzött” tehát.

S még egy jelenet (a film első harmada, a Rimet-korszakról szóló rész szinte érdektelen). „Ez egy hatalmas szörny és egészben lenyelheti”, mondja az elnök Blatternek '94-ben, az egyesült államokbeli vb előtt, jelezve, őt akarja utódjának, ha eljön az ideje. Most meg ezt olvasom: „Sepp, te egy szörnyet alkottál” – így Havelange utólag a svájci szerint. Ki alkotta a „szörnyet” tehát? Mikor kezdődött a történet, aminek mindenki, aki e játék részese akar lenni, kivédhetetlenül a foglya már? Amihez – így vagy úgy – mindenkinek igazodnia kell. A történelem nagy tendenciái megúszhatatlanok, avagy a főáram sodrát senki, az önmagát első embernek tudó lélek sem kerülheti el?

Tudjuk, a labdarúgás históriája globalizációtörténetként is fölfogható, ami a vizuális média (a televízió) terjedésétől egyre gyorsult, megváltoztathatatlanul. Maga a FIFA 1904-ben született, s mire az első vb-t sikerült – tizenhárom csapattal, selejtezők nélkül – összehozni, igaz, világháború is volt közben, huszonhat évnek kellett eltelnie. A tizenhatos létszámot még 1950-ben sem tudták feltölteni, s muszáj bevallani, a nekünk oly fényes-keserves 1954-es tornára is negyvenöt csapat nevezett csupán. (Egy – lengyelek elleni – selejtezővel letudtuk volna a kijutást, ám barátaink visszaléptek.) Aztán jött a jóléti állam fogyasztói ideája, a tévé, az információs robbanás, az utazási lehetőségek tágulása, a futballglobalizáció határozottabb lépései. Nőtt a selejtezők szerepe, a nevezők száma a hatvanas években hetven fölé, '74-ben kilencvenkilencre kúszott, majd '94-től meredeken emelkedett (ma már kétszáz fölött van), s a FIFA is dagadt közben. Jellemző a sztori, amit Blatter nálunk, a Testnevelési Egyetemen 2019-ben tartott beszélgetés elején mondott el. '75-ben, midőn a „családba” került, tizenegy ember adta a gárdát, s az épületbe lépve egy mély hangon ugató kutyával találkozott csupán (a hallgatóság derűjére el is játszotta a jelenetet).

S mit látok a filmen? Havelange, a régi idők lovagját, Sir Stanley Roust váltó góré, miközben a szervezet katasztrofális anyagi helyzetéről beszélve az asztalra csap, a svájcit tizenkettedik emberként mutatja be (úgy hírlík, tud pénzt szerezni, mondja), majd (jön a Coca-Cola, az Adidas) valóban meglódul a bolt. A FIFA '81-ben pazar székházba költözik, s Blatter a főtítkár (a második ember) immár. Kezd a szörny növekedni? Egy biztos: a kőgazdag brazil így beszél: a világunk tágul, átrendeződik, ragadjuk meg az esélyt! Nem érdekel, ha Brezsnyevvel, Castróval, Maóval beszélnek (egyezkednek), eredményeket akarok! Szóval: új világ jön, új törvényekkel, s aki most nem ül a szekérre, menthetetlenül lemarad. Példa az 1978-as argentinai világbajnokság: a konfettieső, a remény, az öröm, ami kell a népnek az elnök szava szerint, a hazai diadal, ami pontosan ma sem rekonstruálható, ám a lényeg tudható. Az nyert – ezért, meg azért –, akinek a globalizáció logikájának megfelelően nyernie kellett akkor.

Közben a szervezet is nőtt, gyarapodott, s védte a „családot”, vagyis önmagát, aminél – a „család” megvédésénél – a maffia törvénye szerint sincs fontosabb. Ki volt a „hunyor”, ki a fő-főfelelős, ennek firtatásánál reménytelenebb föladat aligha lehet. Tudomásul kell venni – bármily szomorú –, hogy a rendszer által kinevelt egyed a rendszer törvénye szerint fog

működni előbb-utóbb majd, ha hiszi, hogy szembe fog szállni az egésszel, akkor is. Mit mondott Blatter '98-as szűzbeszédében a film szerint? „Egyik sportág sem tiszta, de a miénkben sokkal több pénz forog, mint máshol”, majd ígéri, hogy ezután a legkisebb etikai vétséget is megbünteti. Így gondolja az új seprű rendszerint, ám elődje tetteért felelősséget nem vállal, s halad a kivájt mederben tovább, hisz ha maradni akar, nagyon mást nem tehet.

Az, ami az utóbbi ötven-hatvan, majd – felgyorsulva – harminc év futballjával történt (a szakmai, edzéselméleti, kiválasztási föltételek fejlesztésén túl persze), a posztmodern kor individualista világának a leképeződése. A személyes, végső soron mindig pénzben, hatalomban, befolyásban, érdekérvényesítési képességben mért siker mint mérce és parancs került az élre, s ez mindent megváltoztatott, még a (futball)nyelvet is. A karrier szó például e sodorban lett pozitív értékke egyértelműen, az üzleti szempont az úr (a huligán is olyan fogyasztó, mint a többi, mondja Blatter), s ezt kíséri a korrupció állandó gyanúja s a megvesztegetés elleni harc fogadkozásainak hisztérikussága is. Nincs hát csodáltnivaló abban, hogy a hatvanas-hetvenes évek (labdarúgó)fordulatát maga a világszervezet is „lekövette”, majd az irányát is megszabva az új jelenségek adta esélyt kihasználni igyekezett, mindenféle módon. Havelange megválasztása '74-ben az új éra mérőföldköve volt. Meg is mondta az ómódi, őt sportszerűtlennek nevező Stanley Rousnak: az egész világra figyelek, több mint száz országban jártam, s ha nem érti, mi a jövő, én nem segíthetek! S vitték a játékot mindenüvé (az Egyesült Államokba, Ázsiába, Afrikába), növelték a világbajnokság létszámát, a „fogyasztókat”, s gyűjtötték a szavazatokat, mikor ez volt célszerű, mindenhogy, mindenáron. A gond, hogy a cél alapvetésével (legyen a futball kirekesztés nélkül mindenkié) nem lehet nem egyetérteni, ám hogy ki mit fogad el, tesz zsebre, hogy bűvészkedik a számokkal itt meg ott, meg nem mondhatom, de tűzbe senkiért sem tenném a kezem, ez bizonyos. Az elnökökért sem persze, a mostaniért meg – aki megalomán ötletei közben már a látszatra sem ügyel – pláne nem.

Egy dolog nem változik. Aki megy, a „nagy diktátornak” nevezett Havelange-tól Blatterig – méltánytalanságot, hálátlanságot emleget. Végül is: mindenki szeretne sikeres lenni vagy annak látszani, tudni magát, s ha úgy hozza a sors, utólag – az emlékezetben legalább.

[A Nemzeti Sport munkatársainak további véleménycikkeit itt olvashatja!](#)